

Jolanta Pułka

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

W stronę fińskiej edukacji – inspiracje dla kształcenia studentów kierunków nauczycielskich

Wstęp

W latach siedemdziesiątych w Finlandii prowadzone były długie polityczne debaty dotyczące reformowania systemu edukacji, które zakończyły się ustanowieniem podstawowej i fundamentalnej w fińskiej szkole **zasady równości** w dostępie do edukacji. *Basic Education Act* był dokumentem, w którym zapisano, iż wszystkie dzieci w początkowym okresie edukacji powinny uczęszczać do tej samej szkoły przez pierwsze 9 lat. Wdrożenie tego zapisu rozpoczęto w 1972 roku w północnej części Finlandii, a potem kontynuowano (1976 roku) w południowej części kraju¹. Był to początek przemiany fińskiej myśli edukacyjnej. Finowie dążyli do zapewnienia wszystkim dzieciom dobrych szkół, aby zniknęły dylematy rodziców do której szkoły zapisać dziecko, która szkoła umożliwi dziecku lepszy rozwój? W Finlandii tego typu pytania nie są już zadawane, każda szkoła bowiem w taki sam sposób dba o dobrostan dziecka.

Program zaplanowany do realizacji w fińskich szkołach ma charakter narodowy. W początkowej fazie reformy był tworzony i kierowany wyłącznie na szczeblu centralnym (1970 rok), a następnie (od 1985 roku) zwiększano stopniowo autonomię władz lokalnych, co umożliwiło zwrócenie większej uwagi na indywidualne potrzeby uczniów w danym regionie. Proces decentralizacji trwał przez kolejne lata, a w 1994 roku władze lokalne uzyskały możliwość kierowania systemem w zakresie organizacji szkół, ich finansowa-

¹ The Finish National Board of Education, www.opf.fi

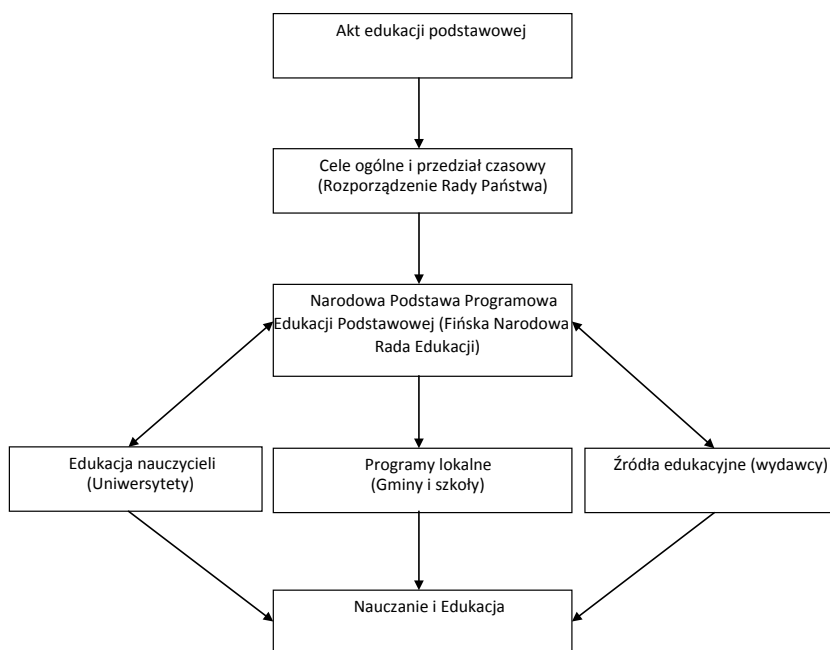
nia i przebiegu procesu edukacji. Nadal jednak program narodowy stanowił trzon (2004 rok), do którego odnoszone były wszelkie lokalne implementacje – można zatem mówić o zrównoważonej polityce centralizacji i decentralizacji w obszarze edukacji.

Program współcześnie traktowany jest:

- w kontekście funkcji pedagogicznych – jako narzędzie edukacyjne, służące nauczycielom do rozwoju, przewodnictwa, wsparcia;
- w kontekście funkcji administracyjnych – jako część narodowego systemu zarządzania i współpracy międzynarodowej;
- w kontekście funkcji intelektualnych – definiuje i odtwarza wiedzę, która jest znacząca kulturowo, przybliża aktualne koncepcje teoretyczne².

Jest on kształtowany w drodze decyzji na różnych szczeblach administracyjnych. Wzajemne powiązania pomiędzy zakresem oddziaływań na kształt programu przedstawia zamieszczony poniżej schemat nr 1.

Schemat 1. System kierowania/zarządzania edukacją podstawową w Finlandii

Źródło: E. Vitikka, L. Krokfors, E. Hurmerint, *The Finish National Core Curriculum: structure and development*, [w:] *Miracle of education*, pod red. Niemi, Toom i Kallioniemi, Helsinki 2012.

² Schemat i opis dotyczący oddziaływania różnych elementów składających się na układ systemu edukacji podstawowej został przedstawiony przez E. Vitikka, L. Krokfors, E. Hurmerint w artykule *The Finish National Core Curriculum: structure and development*, [w:] *Miracle of education*, pod red. Niemi, Toom i Kallioniemi, Helsinki 2012.

Od momentu rozpoczęcia reformy w Finlandii minęło ponad 40 lat. Decyzje podjęte przez decydentów fińskiego systemu edukacji oraz sposób przeprowadzenia reformy wskazują na bardzo dobrą i efektywną pracę zaangażowanych osób. Finlandia jest współcześnie krajem, który odnosi sukcesy edukacyjne w wymiarze międzynarodowym. Z tego też powodu fińska droga edukacyjna budzi zainteresowanie, zwłaszcza te jej elementy, które stały się czynnikami sukcesu.

Współpraca krajów nordyckich – implikacje dla polityki edukacyjnej

Finlandia jest krajem nordyckim, obok Szwecji, Norwegii, Danii, Islandii, Wysp Alandzkich, Wysp Owczych oraz Grenlandii. Kraje te ze względu na historię, migracje ludności tworzą formalną sieć współpracy, którą kieruje Rada Nordycka (współpraca międzyparlamentarna) i Nordycka Rada Ministrów (współpraca międzyrządowa).

Finlandia w odróżnieniu od pozostałych wymienionych krajów znajdowała się w bardzo trudnym historycznie układzie pomiędzy dwoma silnymi mocarstwami – Szwecją i Rosją. Wpływy i uwarunkowania położenia geograficznego w związku z trwającymi wojnami (Szwecja – Rosja, Finlandia – Rosja) odcisnęły silne piętno na społeczeństwie fińskim i wzajemnych relacjach pomiędzy sąsiadami. Finowie tracili i odzyskiwali niepodległość, własną tożsamość w wyniku walki o nie. Historia narodu fińskiego miała istotne znaczenie w późniejszych działaniach Finów – także w odniesieniu do edukacji.

Współcześnie państwa nordyckie mają najwyższy standard jakości życia na świecie. Na opinię tę państwa nordyckie zasłużyły wysokim poziomem edukacji, demokracji, dochodów i zdrowia publicznego³.

W ramach edukacji państwa nordyckie wyznaczyły sobie dwa zasadnicze cele. Pierwszy z nich dotyczy poprawy jakości systemów kształcenia, a drugi dostosowywania się systemów w sposób umożliwiający uznawanie dyplomów. Głównym celem systemów kształcenia jest – obok dostarczania wiedzy – zachęcanie do całościowego uczenia się i promowanie wspólnych wartości nordyckich⁴. Należą do nich m.in. poszanowanie zasad demokracji, w tym praw jednostki, silne społeczeństwa obywatelskie, ochrona środowiska, kultura, opieka nad słabszymi⁵.

³ A. Zygierewicz, *Współpraca państw nordyckich*, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 2005, s. 3.

⁴ *Ibidem* s. 11.

⁵ *Ibidem*, s. 2.

Współpraca państw nordyckich różni się od współpracy w ramach Unii Europejskiej, m.in. tym, iż państwa nordyckie konsolidują się w zależności od pojawiających się potrzeb, nie mają określonych ram czasowych (jak w państwach Unii). Państwa nordyckie nie powołały także instytucji, która miałaby kompetencje organu ponadnarodowego. Ponadto współpraca państw nordyckich nie dotyczy spraw wojskowych i polityki zagranicznej.

Nade wszystko cenne dla społeczeństwa północy są wartości, wyróżniające narody nordyckie spośród innych na całym świecie. Edukacja w krajach nordyckich jest bardzo wysoko ceniona, przywiązuje się do niej duże znaczenie – jest zgodnie z Konstytucją prawem wszystkich i dla wszystkich. W polityce edukacyjnej Finowie dokonywali obserwacji różnych systemów oświatowych (w tym w szczególności brytyjskich i amerykańskich). Podobnie jak inne kraje Unii Europejskiej czerpali z nich inspiracje dla swoich rozwiązań (m.in. z dorobku Johna Deweya), ale rozumieli, iż zwykła implementacja nie jest możliwa, należy szukać własnej drogi.

P. Shalberg⁶, badając systemy oświatowe w wielu krajach zauważył, iż: *„jedno co je łączy to ich bardzo duże podobieństwo. Programy nauczania są coraz bardziej standaryzowane w celu dopasowania się do międzynarodowych badań osiągnięć uczniów, którzy na całym świecie uczą się z materiałów dostarczanych od globalnych dostawców. Reformy szkolnictwa w różnych krajach także są realizowane według podobnych wzorców. Tak więc powielana jest droga do zmian systemów edukacji, którą nazywam Globalnym Rozwojem Reform Edukacji lub w skrócie GERM⁷. To jest jak epidemia, która rozprzestrzenia się i infekuje systemy edukacji przez wirusa. To przemieszcza się dzięki ekspertom, mediom i politykom. Systemy edukacyjne używają polityków, aby zarażać kolejne kraje. W konsekwencji szkoły zaczynają chorować, nauczyciele nie czują się dobrze, a dzieci uczą się mniej”*.

Jaką drogę wybrała zatem Finlandia?

P. Shalberg⁸ mówi o dobrej edukacji, która umożliwi każdemu uczniowi rozwój, edukacji dla wszystkich (w jednej klasie są osoby o różnym pochodzeniu, narodowości, kulturze), bezpłatnej na wszystkich poziomach kształcenia, w której każdy przejmuje odpowiedzialność za swoje osiągnięcia/postępy. P. Shalberg wyróżnia 4 istotne dla edukacji elementy:

⁶ P. Shalberg, *Finish Lessons. What the world can learn from educational change in Finland?*, Teachers College Pr, 2011.

⁷ P. Shalberg stosuje ciekawą grę słów, ponieważ skrót od Global Educational Reform Movement to GERM, termin ten w języku angielskim znaczy „zarodek, załączek”, ale też: „bakteria”.

⁸ <http://www.youtube.com/watch?v=2kK6u7AsjF8>.

1. Holistyczne ujęcie programu kształcenia;
2. Indywidualne podejście do ucznia;
3. Społeczność współpracująca ze sobą;
4. Równość⁹.

Fiński system oświaty

Funkcjonowanie systemu szkolnictwa w Finlandii opisał m.in. H. Simi¹⁰, uwzględniając wszystkie etapy edukacyjne i przewidywany okres kształcenia¹¹.

System oświaty składa się z:

- dziewięcioletniego komponentu edukacji podstawowej (obowiązkowego),
- szkoły średniej (ogólnej lub zawodowej),
- szkolnictwa wyższego (uniwersytety lub politechniki).

Przedszkola, opieka dzienna dla dzieci

Przygotowanie dziecka do podjęcia nauki w szkole poprzez zajęcia przedszkolne nie jest obowiązkowe. Przedszkola ((päiväkoti) nie podlegają także – co ważne i inne niż w naszym kraju – Ministerstwu Edukacji, lecz Ministerstwu Spraw Społecznych i Zdrowia.

Przedszkola przeznaczone są dla dzieci od 1 do 6 roku życia. Pracują w nich nie tylko nauczyciele, ale także pielęgniarki, aby zapewnić najwyższe standardy opieki nad małym dzieckiem. Najczęściej opiekę nad dziećmi w przedszkolu sprawuje 1 nauczyciel posiadający co najmniej tytuł licencjata oraz 2 pielęgniarki¹². Wszystkie formy opieki nad małym dzieckiem w wieku do lat 5 (przedszkola, grupy dziennej opieki rodzinnej w domach prywatnych – perhepäivähoitopaikka) są płatne – jest to opłata o umiarkowanej wysokości, uzależniona od dochodów rodziców, o opłatach tych decydują władze lokalne – gminy).

Roczne przygotowanie przedszkolne, przeznaczone dla dzieci w wieku 6 lat (zerówka) jest bezpłatne choć nieobowiązkowe. Z danych statystycznych

⁹ *Ibidem*.

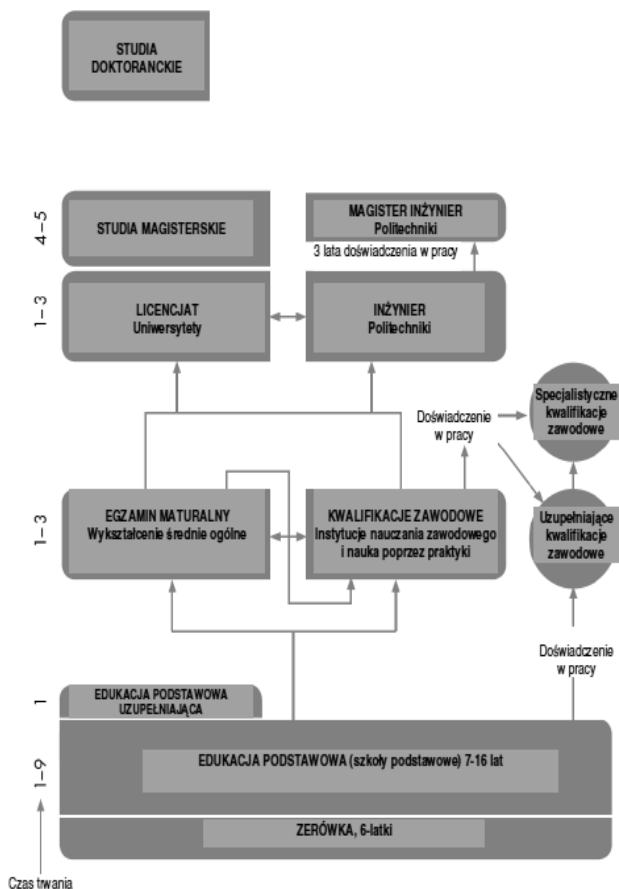
¹⁰ H. Simi, *Szkolnictwo zawodowe w Finlandii – raport*, Federacja Oświatowa Gminregionu Kalajokilaakso (Kalajokilaakson Koulutuskuntayma).

¹¹ Struktura kształcenia w Finlandii dostępna jest także w różnych wersjach językowych na stronie internetowej Fińskiego Ministerstwa Edukacji, <http://www.oph.fi/english>.

¹² *Early Childhood Education and Care Policy in Finland. Background report prepared for the OECD Thematic Review of Early Childhood Education and Care Policy*, May 2000, <http://www.oecd.org/finland/2476019.pdf>.

z roku 2010¹³ wynika jednak, iż prawie wszystkie sześciolatki (98%) skorzystały z możliwości nauczania przedszkolnego.

Schemat 2. Schemat fińskiego systemu oświaty

Źródło: H. Simi, *Szkolnictwo zawodowe w Finlandii – raport*, Federacja Oświatowa Gminregionu Kalajokilaakso (Kalajokilaakson Koulutuskuntayma), s. 6.

Szkoła podstawowa

Obowiązek szkolny w Finlandii dotyczy dzieci 7-letnich. Rozpoczynają one naukę w 9-letniej szkole podstawowej (*peruskoulu*) pod opieką 1 nauczyciela prowadzącego. Bardzo duży nacisk kładzie się na budowanie klimatu wspierającego dzieci w poszczególnych obszarach rozwoju, a w szczegól-

¹³ *Statistics Finland, Education 2010*, www.stat.fi/tii/kou_en.html.

ności budowania dobrych relacji między nauczycielem a uczniem, jednostką a grupą rówieśniczą. Zajęcia dla dzieci, a także wszelkie materiały edukacyjne są bezpłatne, podobnie jak obiad i opieka zdrowotna. Nauczyciel dba o dobrostan fizyczny dziecka kontrolując jego wagę, a w przypadkach zauważenia nieprawidłowości rozmawia o tym z rodzicami.

Rok szkolny obejmuje 190 dni, od połowy sierpnia do początku czerwca. Minimalny tygodniowy wymiar zajęć dydaktycznych wynosi od 19 do 30 lekcji, zależnie od poziomu i liczby przedmiotów fakultatywnych. Ponadto na szczeblu lokalnym można samodzielnie podejmować decyzje o dodatkowych dniach wolnych od zajęć. W ciągu dwóch pierwszych lat nauki (klasa I i II) dzienny wymiar zajęć wynosi nie więcej niż 5 godzin lekcyjnych, podczas gdy w starszych klasach – 7 godzin lekcyjnych. Godzina lekcyjna trwa zazwyczaj 60 minut, z czego 45 przeznaczonych jest na nauczanie, a pozostałe 15 – na przerwę¹⁴.

Obowiązkowymi przedmiotami na poziomie kształcenia w szkole powszechnej są: język ojczysty (tj. fiński lub szwedzki) i literatura kraju ojczystego, drugi język ojczysty, języki obce, ekologia, edukacja zdrowotna, religia lub etyka, historia, wiedza o społeczeństwie, matematyka, fizyka, chemia, biologia, geografia, wychowanie fizyczne, wychowanie muzyczne, wychowanie plastyczne, prace ręczne, zajęcia z gospodarstwa domowego oraz lekcje wychowawcze i poradnictwo pedagogiczne¹⁵.

W klasach 1–6 dzieci nie otrzymują ocen, nie są poddawane standaryzowanym pomiarom – testom. Nauczyciel udziela uczniowi informacji zwrotnych o jego postępach w nauce w celu motywowania do dalszej nauki i rozwiązywania pojawiających się trudności. Rozmawia także indywidualnie z rodzicami, omawia (jest to rodzaj narracji) zaobserwowane u dziecka atuty i słabe strony, udziela wskazówek. Rodzice biorą aktywny udział w edukacji swoich dzieci – wymieniają z nauczycielem swoje spostrzeżenia i planują dalszą pracę. Z uczniami stale pracuje 1 wychowawca.

W klasie 7 dzieci mogą uzyskiwać oceny w przedziale od 4–10, gdzie 10 jest oceną najwyższą – bardzo dobrą. Wychowawca spędza z uczniami około 2–3 godzin dziennie, pozostałe godziny są realizowane pod opieką nauczycieli różnych przedmiotów.

Po ukończeniu pełnych dziewięciu klas szkoły podstawowej uczniowie otrzymują świadectwo (*peruskoulun päättötodistus*). Uczeń może poprawić uzyskane na świadectwie oceny poprzez uczestnictwo w dodatkowym nieobowiązkowym roku kształcenia – klasa X. Uczniom, którzy kończą klasę X wydaje się dodatkowe świadectwo.

¹⁴ *Systemy edukacji w Europie – stan obecny i planowane reformy*, Eurydice, 2011, s. 2.

¹⁵ *Ibidem*, s. 3.

Z danych statystycznych¹⁶ wynika, iż 99% dzieci objętych obowiązkiem szkolnym kończy edukację.

Szkoła średnia

Na etapie kształcenia w szkole średniej występuje podział na szkoły ogólnokształcące (*Lukiokoulutus*) i zawodowe (*Ammatillinen koulutus*). Mogą do nich uczęszczać uczniowie, którzy ukończyli z pozytywnymi ocenami kształcenie podstawowe. Wiek rozpoczęcia szkoły średniej to planowo 16 lat. Czas trwania kształcenia obejmuje 3, maksymalnie 4 lata.

Szkoły średnie ogólnokształcące to instytucje nauczania niezawodowego, przygotowujące do egzaminu dojrzałości. Głównym celem edukacji zawodowej na poziomie średnim jest natomiast wyposażenie ucznia w umiejętności zawodowe¹⁷.

Podania o przyjęcie do tych szkół składa się głównie poprzez ogólnokrajowy system rekrutacji. Uczniowie mają prawo ubiegać się na szczeblu krajowym o przyjęcie do dowolnej szkoły średniej. Rekrutacja uczniów do ogólnokształcących szkół średnich odbywa się głównie na podstawie wyników w nauce, natomiast kryteria rekrutacji do zawodowych szkół średnich obejmują również doświadczenie zawodowe oraz, ewentualnie, wyniki egzaminów wstępnych i sprawdzianów predyspozycji¹⁸.

W szkole średniej ogólnokształcącej obowiązkowymi przedmiotami nauczania są: język ojczysty i literatura, drugi język ojczysty, języki obce, matematyka, ekologia i przedmioty przyrodnicze, religia lub etyka, filozofia, psychologia, historia, nauki społeczne, sztuka, wychowanie fizyczne oraz edukacja zdrowotna. Program nauczania zawiera, ponadto przedmioty dodatkowe, o prowadzeniu których decyduje szkoła. Placówka musi również zapewnić poradnictwo pedagogiczne oraz w zakresie orientacji zawodowej¹⁹.

Duży nacisk kładzie się na nauczanie języków obcych. Do najczęściej wybieranych należy: angielski, niemiecki, francuski, rosyjski i hiszpański. Część uczniów szkół średnich ogólnokształcących wybiera specjalizację w określonym przedmiocie – może to być na przykład sport, sztuka lub muzyka. W niektórych szkołach realizowane są specjalne programy pod kątem edukacji sportowej bądź artystycznej²⁰.

¹⁶ *Ibidem*, s. 3.

¹⁷ H. Simi, *Szkolnictwo zawodowe...*, s. 8.

¹⁸ *Ibidem*, s. 3.

¹⁹ *Systemy edukacji...*, s. 4.

²⁰ H. Simi, *Szkolnictwo zawodowe...*, s. 8.

Nauka w ogólnokształcącej szkole średniej kończy się ogólnokrajowym egzaminem maturalnym, który, oprócz testu z języka ojczystego, składa się z trzech obowiązkowych elementów. Uczniowie wybierają 3 przedmioty egzaminacyjne spośród następujących: drugiego języka ojczystego, języka obcego lub matematyki albo testu ogólnego łączącego elementy przedmiotów humanistycznych, przyrodniczych i ścisłych. W ramach egzaminu uczniowie mogą również przystąpić do nieobowiązkowych sprawdzianów. Po zdaniu egzaminu maturalnego i zaliczeniu całego programu nauczania dla szkoły średniej, uczniowie otrzymują odrębne świadectwo (*ylloppilastutkintodistus*), zawierające informacje o zaliczonych egzaminach oraz uzyskanym poziomie i ocenach. Po spełnieniu odpowiednich warunków, do egzaminu maturalnego mogą również przystępować uczniowie zawodowych szkół średnich²¹.

W szkole średniej zawodowej uczniowie mają możliwość uzyskania świadectwa ukończenia szkoły zawodowej w zakresie ponad stu zawodów z ośmiu grup. Grupy zawodów:

- Nauki humanistyczne i oświata;
- Kultura;
- Nauki społeczne, biznes i administracja;
- Nauki o Ziemi;
- Technologia, przekaz informacji i transport;
- Zasoby naturalne i środowisko;
- Usługi w zakresie opieki społecznej i zdrowia, sport;
- Turystyka, żywienie i gospodarstwo domowe.

Przedmioty nauczania odnoszą się do poszczególnych zawodów – kwalifikacje zawodowe po ukończeniu nauki w dziedzinie opieki społecznej, zdrowia i sportu to „praktyczne umiejętności pielęgniarские” – czyli konkretny zawód²².

W 1993 roku uruchomiono program pod nazwą *Skills Finland* („Fin potrafi”). Poza organizacjami z sektora oświatowego, w jego finansowanie włączono także naczelne organizacje pracodawców i pracowników, reprezentujące osoby profesjonalnie zajmujące się teoretycznym i praktycznym nauczaniem zawodu. W toku dorocznych edycji krajowego konkursu sprawności zawodowych wybiera się młodych mistrzów zawodu. W konkursie reprezentowani są przedstawiciele ponad trzydziestu branż, ta liczba również rośnie. Uczestnicy konkursu muszą mieć poniżej 23 lat, muszą też być absolwentami lub uczniami instytucji oświaty zawodowej. Krajowa edycja konkursu stano-

²¹ *Systemy edukacji...*, s. 4.

²² H. Simi, *Szkolnictwo zawodowe...*, s. 11.

wi eliminację do *WorldSkills Competition*. Organizatorem i koordynatorem konkursu jest spółka Skills Finland²³, stawiająca sobie za cel podnoszenie poziomu nauczania zawodowego, poprawę jego standardów i statusu w Finlandii²⁴.

Bezpośrednio po ukończeniu kształcenia obowiązkowego, naukę w szkole średniej kontynuuje ponad 90% uczniów: w 2009 r. 50% wybrało ogólnokształcące szkoły średnie, a 41% – zawodowe szkoły średnie²⁵.

Szkolnictwo wyższe

Fiński system edukacji wyższej obejmuje dwa typy uczelni – uniwersytety (*Yliopisto*) i politechniki (*Ammattikorkeakoulu*), często nazywane uniwersytetami nauk stosowanych. Rola i profile wymienionych uczelni są od siebie różne ze względu na misję, treści nauczania oraz nadawane stopnie. Uniwersytety kładą nacisk na prowadzenie badań naukowych i dydaktykę, podczas gdy politechniki/uniwersytety nauk stosowanych w znacznym stopniu przygotowują absolwentów do praktyki życiowej, wykonywania zawodu.

Sieć instytucji szkolnictwa wyższego funkcjonująca pod nadzorem Ministerstwa Edukacji obejmuje 16 uniwersytetów i 25 politechnik²⁶.

Zgodnie z systemem przyznawania tytułów zawodowych w uniwersytetach, możliwe jest ukończenie studiów na niższym lub wyższym poziomie. Tytuł zawodowy na niższym poziomie, odpowiadający tytułowi licencjata (z podanym kierunkiem studiów, np. tytuł Bachelor opieki zdrowotnej, tytuł inżyniera), można uzyskać po 3 latach studiów (180 punktów ECTS). Tytuł zawodowy na poziomie wyższym na większości kierunków obejmuje 120 punktów ECTS, co odpowiada 2-letnim studiom w pełnym wymiarze podjętym pod ukończeniu studiów pierwszego stopnia. Uniwersytety prowadzą również studia podyplomowe kończące się uzyskaniem tytułów: „licencjat” (po ukończeniu nieobowiązkowych pomagisterskich studiów wyższych) i doktor (po ukończeniu studiów doktoranckich)²⁷.

²³ Skills Finland to organizacja non-profit, której działania są ukierunkowane na promocję najwyższej jakości umiejętności zawodowych. Cel ten planuje się osiągnąć poprzez organizowanie konkursów sprawności profesjonalnej oraz przez kursy i szkolenia dla młodych pracowników wykwalifikowanych, specjalistów i nauczycieli /trenerów. Skills Finland ściśle współpracuje ze wszystkimi osobami i instytucjami zainteresowanymi realizacją tych samych celów.

²⁴ <http://www.oph.fi/english>.

²⁵ H. Simi, *Szkolnictwo zawodowe...*, s. 3.

²⁶ *Ibidem* s. 23.

²⁷ *Systemy edukacji...*, s. 5.

Studia prowadzące do politechnicznego tytułu zawodowego trwają 3,5 roku, co odpowiada 180–240 punktom ECTS, zależnie od kierunku studiów, a po ich ukończeniu studenci otrzymują dyplom licencjata w danej dziedzinie (np. dyplom licencjata służby zdrowia, dyplom inżynierski). Studia politechniczne II stopnia prowadzące do uzyskania dyplomu magistra trwają od 1,5 do 2 lat, co odpowiada 60–90 punktom ECTS. Warunkiem przyjęcia na studia politechniczne II stopnia jest dyplom licencjata w odpowiedniej dziedzinie i co najmniej 3 lata doświadczenia zawodowego. Na rynku pracy studia te traktowane są równorzędnie z uniwersyteckimi studiami magisterskimi. Tytuł zawodowy uzyskany po ukończeniu studiów politechnicznych II stopnia określa dziedzinę wykształcenia, np. magister kultury i sztuki²⁸.

Inspiracje płynące z fińskiego modelu edukacji²⁹

Elementem wspólnym dla Finlandii i Polski są zmiany ustawowe w prawie o szkolnictwie wyższym wynikające z Europejskich Ram Kwalifikacji, wprowadzane m.in. w celu zwiększenia autonomii uczelni, poprawy jakości kształcenia, usprawniania współpracy międzynarodowej. W Finlandii zmiany ustawowe nastąpiły począwszy od 1 stycznia 2010 roku. W Polsce regulacje te zaczęły obowiązywać od 1 października 2012 roku.

W tym kontekście – w obliczu dokonujących się reform szkolnictwa wyższego i związanymi z nimi przemianami edukacji – pojawiła się myśl, pytanie, na które wciąż poszukuję odpowiedzi: W jakim kierunku zmierzamy?

Współczesny obraz i uwarunkowania działań edukacyjnych zachodzących w polskiej szkole wskazują, iż nie sposób pominąć w tych rozważaniach wymiaru ponadnarodowościowego. Finlandia jest jednym z państw, które współcześnie niewątpliwie zaskakuje poziomem zmian i płynących z nich korzyści. Finlandia może zatem dostarczyć wielu inspiracji w rozumieniu i właściwym wdrażaniu reform szkolnictwa wyższego³⁰.

²⁸ *Ibidem*, s. 6.

²⁹ Obserwację pracy fińskiej szkoły wyższej – uniwersytetu nauk stosowanych Kymenlaakso University of Applied Sciences w Kotce i w Kouvoli – umożliwiły mi dwa wyjazdy studyjne – pierwszy w ramach międzynarodowego programu dla kadry naukowej Erasmus (wyjazd typu STA) w 2012 roku oraz drugi – w ramach projektu „Umiejętności Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego”, dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w 2013 roku.

³⁰ Zgodnie z myślą P. Shalberga kraje europejskie mają podobne systemy edukacyjne, zatem powielana jest droga zmian systemów edukacji (GERM), która jest jak epidemia..., czy w modelowaniu systemu szkolnictwa wyższego Finlandia również znajdzie złoty środek, wybierze własną drogę?

Częstokroć w tym artykule mówię o inspiracjach płynących z fińskiej edukacji. Jestem bowiem przekonana, że choć system wdrożony i sprawdzony na fińskim gruncie jest bardzo dobry to dla nas może być jedynie nadzieją, że stworzymy swój własny bardzo dobrze funkcjonujący model edukacji, w którym będą działać dobre szkoły³¹. Jakakolwiek myśl o adaptowaniu lub przeniesieniu modelu fińskiego na polski grunt jest odległa mojemu rozumieniu przemiany polskiej szkoły.

Poniżej przedstawię kilka obszarów, które dominują w fińskim modelu kształcenia w uniwersytetach nauk stosowanych.

Jakość kształcenia nauczycieli

W fińskim systemie kształcenia kładzie się ogromny nacisk na przygotowanie do zawodu doskonałej kadry pedagogicznej – ekspertów, profesjonalistów.

Nauczyciele cieszą się w Finlandii wysokim prestiżem społecznym. Dostanie się na ścieżkę studiów uniwersyteckich wiąże się z przejściem przez wysoce selekcyjną procedurę. Przyjmowanych jest tylko 10% chętnych. Muszą się oni wykazać wysoką motywacją, wieloma talentami i sukcesami – nie tylko akademickimi, lecz także w wielu innych dziedzinach, takich jak sztuka, muzyka czy sport³².

Procedura selekcyjna dotycząca kształcenia nauczycieli szkoły podstawowej podzielona jest na 2 fazy. Pierwsza polega na wyborze najlepszych i najzdolniejszych – na podstawie rezultatów uzyskanych podczas egzaminu maturalnego, świadectwa ukończenia szkoły średniej oraz stosownej dokumentacji osiągnięć pozaszkolnych. W fazie drugiej:

- kandydaci są pisemnie egzaminowani z wyznaczonej publikacji pedagogicznej;
- kandydaci są włączani w obserwacje aktywności (przypadki kliniczne), odwzorowujące sytuacje szkolne, w których umiejętności społeczne i komunikacja interpersonalna mają ważne miejsce;
- najlepsi kandydaci biorą udział w rozmowie kwalifikacyjnej, w której są między innymi pytani, dlaczego chcą wykonywać zawód nauczyciela³³.

³¹ Prace nad koncepcją nowej szkoły podjął J. Kuźma w wielu działaniach naukowo-badawczych, które zostały wyeksponowane m.in. w publikacji: *Nauka o szkole. Studium monograficzne. Zarys koncepcji*, Impuls, wyd. 1, Kraków 2005, wyd. 2 i 3, Kraków 2008, wyd. 4, Kraków 2011; J. Kuźma, *Nauka o szkole. Teorie i wizje przyszłej szkoły*, „Rocznik Pedagogiczny”, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, z. 2.

³² P. Linnakylä, za: T. Gmerek, *System edukacji w Finlandii*, [w:] *Systemy edukacji w krajach europejskich*, red. E. Potulicka, D. Hildebrandt-Wypych, C. Cech-Włodarczyk, Kraków 2012.

³³ P. Shalberg, *The secret to Finland's success: educating teachers*, Stanford 2010.

Kształcenie nauczycieli prowadzi 8 fińskich uniwersytetów. Każdy uniwersytet ma swoją własną strategię kształcenia nauczycieli i możliwość elastycznego reagowania w realizacji programu. W toku studiów kandydaci uzyskują kompetencje w 3 obszarach: teoria edukacji, pedagogiczny kontekst wiedzy, przedmioty dydaktyczne i praktyka³⁴.

Praktyka życiowa (tyoskentely elinikainen)

W Finlandii całość procesu kształcenia rozumiana jest jako przygotowanie do „praktyki życiowej” (*tyoskentely elinikainen*). Planowanie kształcenia odbywa się poprzez dopasowanie do celów, materiałów, sytuacji i środowisk edukacyjnych, projektów badawczo-rozwojowych oraz innowacyjnych (Finowie zamiast deskryptorów dublińskich przyjęli metodologię projektu Tuning, jako efekty kształcenia wyróżnili kompetencje specyficzne i generyczne)³⁵. Fińscy wykładowcy zwracają uwagę na właściwe rozumienie kompetencji przez studentów. Prowadzą ich w taki sposób, by umożliwić im określanie na różnych etapach studiów, jakie kompetencje uzyskali, a jakie potrzebują rozwiniąć. Pozwala to na wytyczanie indywidualnych ścieżek rozwoju studenta.

Kompetencje są wynikiem wzajemnego oddziaływania ucznia i środowiska (w tym szkoły) rozłożonych w czasie, gdzie świadomość wiedzy, umiejętności i postaw podmiotu oddziałuje na kolejny stan tego podmiotu w nieustanny, dynamiczny sposób³⁶. Finlandia stawia na kulturę sieciowego uczenia się kompetencji społecznych w ramach edukacji dopasowanej do odrębnych potrzeb, zagospodarowujących różnorodność uczniów, motywującą ich do wzajemnego postrzegania siebie jako zasobów i potencjałów rozwojowych. Wysoce ceniona jest praca zespołowa, w której występuje konkretny podział obowiązków i nastawienie na osiągnięcie celów zespołu, a nie celów indywidualnych poszczególnych jednostek w zespole. Prawidłowe wykonanie zadań jest sukcesem pracującego zespołu.

W zajęciach ze studentami motywami przewodnimi analizy są studia przypadków obserwowanych w życiu, publikowanych w prasie, słyszanych w radio. Wokół tej tematyki organizuje się nauczanie. Analiza przebiega pod różnymi kątami: prawnym, społecznym, psychologicznym, filozoficznym.

Ważnym założeniem Finów jest by działać, zgodnie z maksymą Alberta Einsteina: „Wszystko powinno się robić tak prosto, jak tylko to jest możliwe – ale nie prościej”.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ A. Jagiello-Rusiowski, *Fiński model kształcenia i oceniania kompetencji społecznych – inspiracje dla polskich interesariuszy szkolnictwa wyższego*, Warszawa 2011.

³⁶ N. Junttila, 2010.

W kształceniu liczą się nade wszystko zdobyte przez studentów kompetencje w środowisku pracy, dlatego też znaczną część kształcenia studenci odbywają poza uniwersytetem.

Tradycja i nowoczesność

Szkola fińska jest głęboko zakorzeniona w tradycji i w żadnej mierze nie przeszkadza to w realizacji kształcenia nowoczesnymi metodami, środkami dostosowanymi do potrzeb studentów, a zatem wysoce zindywidualizowane. Nie nakazują tego, żadne dokumenty, rozporządzenia ministerialne, wynika to z bardzo dużej świadomości fińskich nauczycieli o potrzebie wzbogacania każdej osoby, z którą pracujemy. Do nowoczesnych metod i środków, którymi posługują się nauczyciele można zaliczyć m.in. videokonferencje realizowane poprzez tablice interaktywne, e-learning poprzez wykorzystanie platform komunikacji zdalnej, specjalistyczne programy stosowane w firmach zewnętrznych, np. logopedyczne, dotyczące nauki języków obcych.

Zrównoważony rozwój

Finowie cenią bardzo wysoko zrównoważony rozwój, korzystanie z tych rzeczy, których naprawdę potrzebują, świadomość dbania o jakość i środowisko życia jest immanentnym elementem budowania potencjału silnego i kreatywnego społeczeństwa. Cecha ta jest charakterystyczna dla wszystkich krajów nordyckich. Z tego też względu ludzie północy ufają sobie bardziej niż pozostałym krajom wspólnoty europejskiej, duże znaczenie przywiązują do dbania o wyznawanie wartości immanentnie związanych z ich kulturą.

Zgodnie z Nordycką Strategią Zrównoważonego Rozwoju³⁷ zrównoważony rozwój jest celem ponadsektorowym. We wszystkich dziedzinach życia – a szczególnie poprzez edukację – należy utrzymywać dobry balans pomiędzy jednostką a jej środowiskiem życia, współczesnym i przyszłym pokoleniem.

Pasja (suomen intohimo)

Fińska pasja w doskonaleniu i wznoszenia się na wyżyny dobrej jakości we wszystkim, czego się jednostka podejmuje jest tym elementem, który decyduje w znacznym stopniu o sile i efektach osiąganych przez to społeczeństwo w wielu wymiarach życia, a szczególnie w obszarze edukacji. W Finlandii w kształceniu studentów zwraca się dużą uwagę na to, w jakiej roli student czuje się najlepiej, co najbardziej mu odpowiada. Podejmując się planowania projektów własnych grupy dobierają się na zasadzie wspólnych zaintereso-

³⁷ *A Good Life in a Sustainable Nordic Region. Nordic Strategy for Sustainable Development*, Nordic Council of Ministries 2013.

wań danym tematem, motywują się wzajemnie w wykonaniu zadanej pracy. Każdy projekt jest omawiany na forum, a inne grupy (realizatorzy innych tematycznie projektów) dodają własne komentarze i opinie do wykonanych przez zespół zadań. Koncentracja na prawidłowym wykonaniu zadania wraz z postawą poszukującą (częste zadawanie pytań, służące wyjaśnianiu wątpliwości bądź własnych problemów) są tymi elementami, które w połączeniu z pasją skutkują bardzo dobrymi efektami końcowymi prac. Pasja wzmacnia każdy rodzaj wykonywanej działalności.

Gotowość do zmian kandydatów przygotowujących się do pełnienia roli nauczycieli

Krytyczne opinie o polskiej szkole wypowiedziane przez uczniów, kadre nauczycielską, rodziców, a także decydentów systemu edukacji sprawiają, iż istnieje realna potrzeba poszukiwania efektywnych, alternatywnych sposobów przekształcania, jakościowej zmiany wizerunku i funkcjonowania szkoły³⁸. Jednym z ważnych ogniw tej przemiany jest kształcenie nauczycieli, którzy oddziałują bezpośrednio na mikrosystemy wychowawcze w swoich środowiskach lokalnych.

Współcześnie konieczność bardziej elastycznego, aniżeli kiedykolwiek wcześniej podejścia do edukacji i sama gotowość do zmiany jawi się jako element o wysokim znaczeniu, jeśli rzeczywista odnowa i poprawa edukacji ma nastąpić.

Zmiana w ujęciu R.M. Kanter³⁹ to proces analizowania przeszłości w celu przeprowadzenia w teraźniejszości takich działań, które przyniosą konkretne rezultaty w przyszłości.

W badaniu empirycznym założyłam pomiar gotowości do zmiany w świetle samooceny, dokonywanej przez osoby przygotowujące się do pełnienia roli nauczycieli. Grupa badana liczyła 136 osób – uczestników studiów podyplomowych z bogatym doświadczeniem zawodowym. Według kryterium płci badanych grupę reprezentowały 94 kobiety i 42 mężczyzn.

³⁸ Potrzeba ta była dostrzegana przez wielu naukowców, nie sposób wskazać wszystkich opracowań. Dlatego też wspomnę jedynie o kilku publikacjach dotyczących konieczności poszukiwania nowych rozwiązań dla szkolnictwa, J. Kuźma, *Nauka o szkole. Studium monograficzne. Zarys koncepcji*, Kraków Impuls, wyd. I, 2005, wyd. II i III, 2008, wyd. IV, 2011; K. Denek, *Ku dobrej edukacji*, Toruń – Leszno 2005; T. Lewowicki, W.O. Ogniewjuk, S.O. Sysojewa, *Całościowe ujęcia edukacji – ku spotkaniu z oświatologią*, Wyższa Szkoła ZNP, Warszawa, 2011.

³⁹ R.M. Kanter, *The Change Masters: innovation for productivity in the American corporation*, New York 1983; R.M. Kanter, *Change Masters: Putting the Theory into Action*, Encyclopedia Britannica Films, 1986. Video, R.M. Kanter, *Managing Change, The Human Dimension*, Goodmeasure, Inc., 1984. Video.

Badania przeprowadziłam z wykorzystaniem Kwestionariusza Gotowości do Zmiany autorstwa R. Kriegela i D. Brandt (1996) w tłumaczeniu A. Paszkowskiej-Rogacz⁴⁰. W kwestionariuszu występuje 7 kategorii, składających się na sposób wykonywania własnej pracy przez ludzi, dotyczą one: pomysłowości, pasji, pewności siebie, optymizmu, podejmowania ryzyka, zdolności adaptacyjnej oraz tolerancji na niepewność.

Rzetelność narzędzia zmierzona została współczynnikiem Alfa Cronbacha, który dla całego narzędzia wyniósł 0,85, co jest wysoce zadowalające. W poszczególnych kategoriach wartości Alfa Cronbacha wahały się od 0,76–0,92. Dane przedstawiam w poniższej tabeli.

Tabela 1. Współczynnik zgodności wewnętrznej

Kategoria	Alfa Cronbacha
Pomysłowość	0,76
Pasja	0,76
Pewność siebie	0,87
Optymizm	0,92
Podejmowanie ryzyka	0,89
Zdolność adaptacyjna	0,91
Tolerancja na niepewność	0,82

Pomysłowość

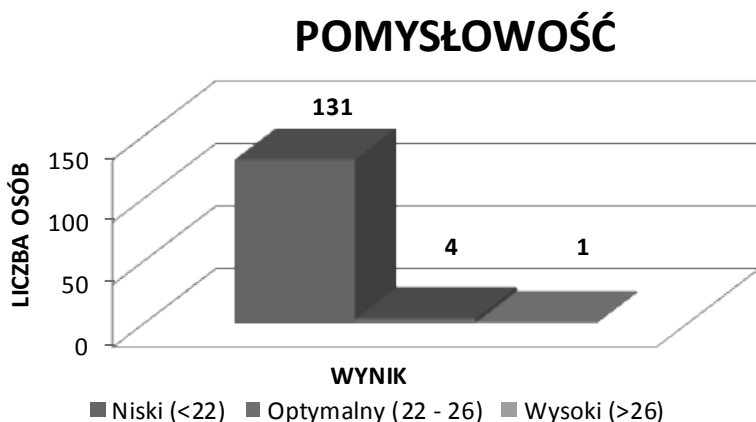
Ludzie pomysłowi potrafią wykorzystać każdą sytuację do własnych celów i zrobić „coś z niczego”. Umieją docierać do właściwych źródeł i zasobów, aby zrealizować swoje plany. Dostrzegają różnorodne sposoby działania i w sposób twórczy podchodzą nawet do stereotypowych zagadnień. Wiedzą, że każdy problem można rozwiązać a trudności w nim tkwiące stanowią dla nich wyzwanie i wartość samą w sobie⁴¹. Spośród 136-osobowej grupy badanych 4 osoby (3%) uzyskały w tej kategorii wynik optymalny.

Wynik niski uzyskało 96,3% badanych (131 osób), co oznacza, iż osoby te najczęściej wybierają utarte, rutynowe ścieżki działania. 1 osoba (0,7%) uzyskała wynik wysoki, co sugeruje, iż osoba ta nie zauważa prostych i oczywistych rozwiązań i tym samym przysparza sobie więcej pracy niż jest to konieczne. Dane prezentuję na poniższym diagramie:

⁴⁰ A. Paszkowska-Rogacz, M. Tarkowska, *Metody pracy z grupą w poradnictwie zawodowym*, Warszawa 2004.

⁴¹ *Ibidem*.

Diagram 1. Pomysłowość w świetle samooceny kandydatów na nauczycieli (N = 136)

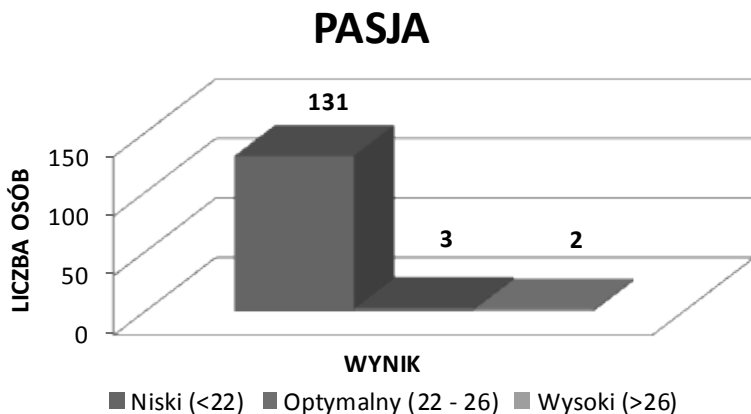

Pasja

Pasja jest rodzajem energii, która wzmacnia wszystkie pozostałe cechy. Pasjonaci rzadziej ulegają znużeniu i zmęczeniu. U progu trudnych zadań nie odczuwają lęku a raczej są pełni energii i entuzjazmu. Wynik optymalny uzyskały w tej kategorii 3 osoby (2,2 %).

Wynik niski uzyskało – podobnie jak w poprzedniej skali 96,3 % badanych (131 osób). Bardzo wysoki wynik oznaczający skłonność do trwania w bezsensownym uporze uzyskały 2 osoby (1,5 %). Dane przedstawiam na poniższym diagramie:

Diagram 2. Pasja w świetle samooceny kandydatów na nauczycieli (N = 136)

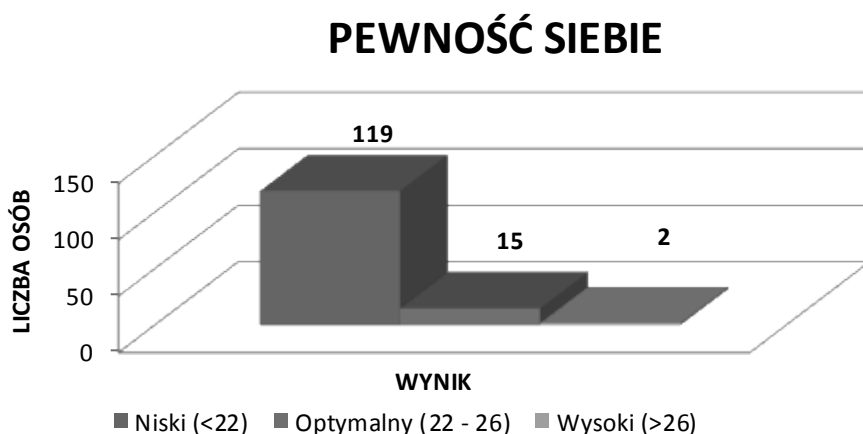
Pewność siebie

Osoby pewne siebie mają zaufanie do własnych zdolności i możliwości – w badanej grupie taką cechę wykazało 15 osób (11%). Jest to jeden z wyższych wyników uzyskanych w pomiarze wszystkich cech, dotyczących gotowości do zmiany.

Wynik niski uzyskało 119 osób (87,5%), co informuje o przejawach braku wiary we własne możliwości przez badane osoby. Wysoki wynik w tej skali uzyskały 2 osoby (1,5%); co może sugerować, że są to osoby o silnym poczuciu własnej wartości.

Dane zamieszczam na poniższym diagramie.

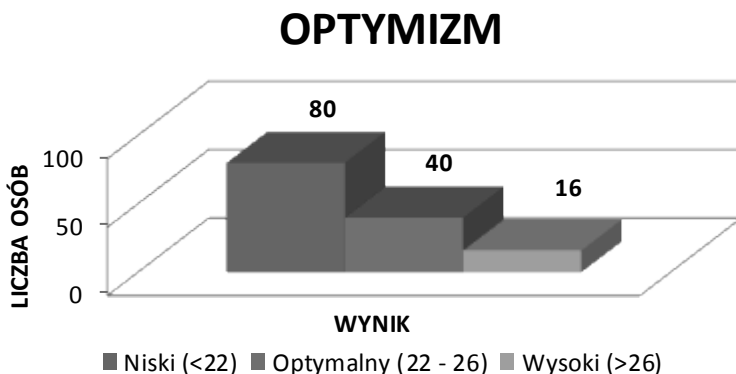
Diagram 3. Pewność siebie w świetle samooceny kandydatów na nauczycieli (N = 136)

Optymizm

Cecha optymizmu wysoce koreluje z gotowością do podejmowania zmian. Optymiści prezentują pozytywny a niekiedy wręcz entuzjastyczny stosunek do wszelkich nowości. W badanej grupie kandydatów na nauczycieli wynik optymalny uzyskało 40 osób (29%). Można przypuszczać, że osoby te dostrzegają wokół siebie różnorodne możliwości, pozytywnie interpretują rzeczywistość i wierzą, że czas pracuje dla nich.

Wynik niski w tej skali uzyskało 80 osób (59%) – jest to grupa osób o pesymistycznym spojrzeniu na otaczającą ich rzeczywistość, brak nastroju do działania. Wysoki wynik w tej skali może oznaczać brak umiejętności krytycznego myślenia – uzyskało go 16 osób badanych (12%).

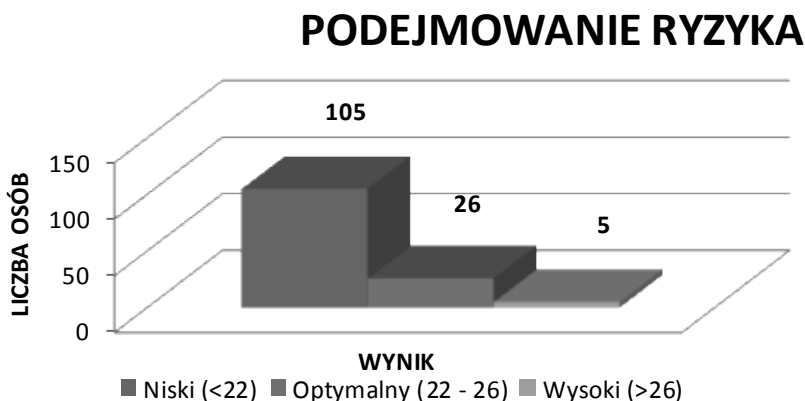
Diagram 4. optymizm w świetle samooceny kandydatów na nauczycieli (N = 136)

Podjęmowanie ryzyka

Ryzykanci traktują życie jak wielką przygodę, kochają wyzwania. Charakteryzuje ich ciągły ruch, nie znoszą stagnacji. Zwykle są twórcami zmian i podejmują działania innowacyjne. Pracują efektywnie w środowisku pełnym „burz i zawirowań”. Taką cechę przejawiało 26 respondentów (19%). Dane umieszczam na poniższym diagramie:

Diagram 5. Podjęmowanie ryzyka w świetle samooceny kandydatów na nauczycieli (N= 136)

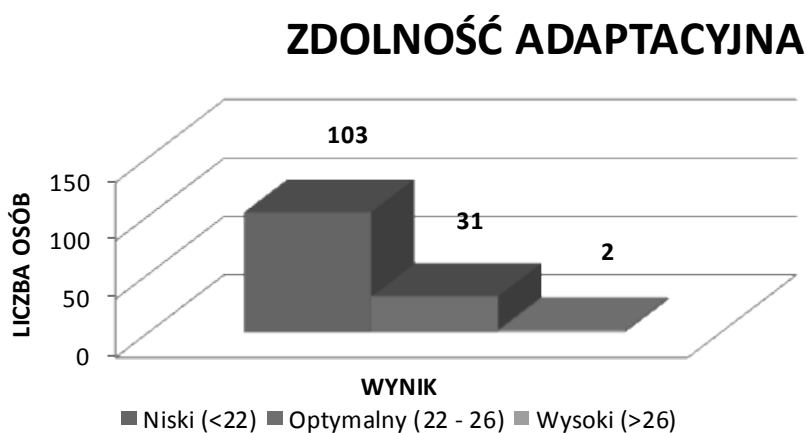

Wynik niski osiągnęło 105 osób (77%), a wynik wysoki 5 spośród badanych (4%). Wyniki niskie świadczą o braku zainteresowania niepewnymi sytuacjami, podczas gdy wyniki wysokie oznaczają tendencję do lekkomyślności.

Zdolność adaptacyjna

Zdolność ta zawiera w sobie dwa komponenty: elastyczność i odporność. Dzięki elastyczności możliwe jest łatwe przystosowywanie się osoby do zmiennych wymagań otoczenia. Odporność natomiast jest cechą, dzięki której ludzie nie zalamują się niepowodzeniami, a popełnione błędy mają dla nich walor kształcący. Nie przywiązują nadmiernej wagi do własnego statusu i funkcji⁴². Wynik optymalny w tej kategorii uzyskało 31 osób badanych (22,5%).

Diagram 6. Zdolność adaptacyjna w świetle samooceny kandydatów na nauczycieli (N = 136)

Wyniki niskie dotyczyły 103 osobowej grupy respondentów (76%). Wyniki wysokie otrzymały 2 osoby (1,5%) – mogą one odznaczać się powierchością i zbyt małym zaangażowaniem w to, co robią.

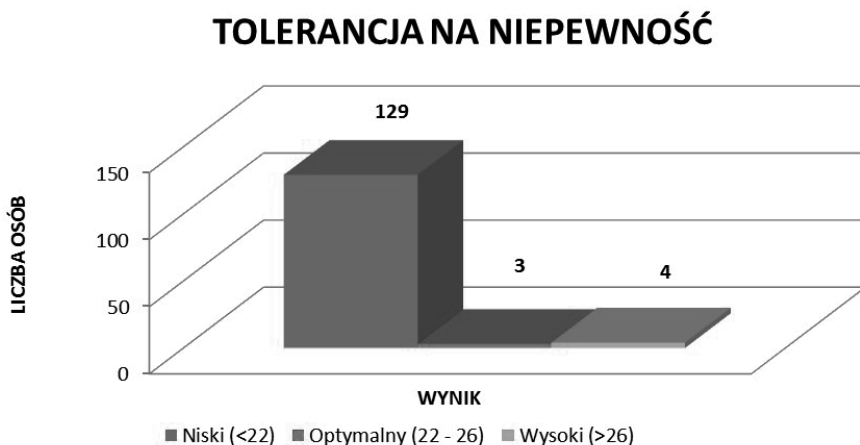
Tolerancja na niepewność

Dla osób obdarzonych tą cechą jedyną rzeczą pewną jest to, że nic nie jest pewne. Akceptują one ten stan wiedząc, że w realizacji każdego planu mogą pojawić się rzeczy nowe i zaskakujące. Ponieważ nie spodziewają się szybkich

⁴² *Ibidem.*

rozwiązań i prostych odpowiedzi wykazują dużą cierpliwość i nie dokonują pochopnych ocen. Wynik optymalny uzyskały w tej kategorii 3 osoby (2%). Dane obrazuje poniższy diagram.

Diagram 7. Tolerancja na niepewność w świetle samooceny kandydatów na nauczycieli (N = 136)

Wynik niski oznaczający zahamowanie, zaniechanie pewnych czynności w związku z brakiem wytrwałości, poczuciem niepewności uzyskało 129 badanych osób (95%), a trudności w doprowadzaniu zadań do końca i podejmowaniu ostatecznych decyzji mogą mieć osoby uzyskujące wyniki wysokie – w świetle uzyskanych danych były to 4 osoby (3%).

Uzyskane dane empiryczne także prowokują do namysłu nad możliwościami zmiany współczesnej polskiej szkoły – czy przyszli nauczyciele są gotowi do wprowadzania zmian?

Wstępne rozpoznanie, którego dokonałam na podstawie samooceny kandydatów na nauczycieli może być inspiracją do dalszych badań zagadnienia. Szczególnie interesującym byłby wymiar komparatystyczny, umożliwiający poznanie postawy nauczycieli względem dokonywanych zmian, czynników sukcesu w pełnieniu roli zawodowej w krajach, w których profesja nauczycielska cieszy się wysokim prestiżem społecznym.

W świetle komparatystyki i badań porównawczych znaczną rolę w zazszczepianiu określonych idei i nowych pomysłów – oprócz cech indywidualnych – ma kontekst, w którym funkcjonujemy a m.in. mentalność społeczeństwa, kultura i narodowość (lub wielonarodowość) społeczeństwa, historia kraju, obyczaje i tradycja.

Finlandia jest doskonałym przykładem kraju, który edukację traktuje jako priorytet narodowy – nie tylko w teorii (dokumentach, publikacjach), lecz w codziennej praktyce życiowej, codziennym działaniu. Poprzez zapewnienie wysokiej jakości rozwoju indywidualnym osobom buduje „społeczeństwo wiedzy”, posiadające wysoki potencjał kreatywny, emanujący innowacyjnością, niestandardowością działań. Zrozumienie uwarunkowań wielu odmiennych procesów toczących się w tym społeczeństwie uświadamia, jak wiele może osiągnąć kraj, gdy zachowuje własną tożsamość i odmiennność myślenia przy zachowaniu dużej otwartości i elastyczności planowanych i wdrażanych działań.

Bibliografia

Denek K., *Ku dobrej edukacji*, Toruń–Leszno 2005.

Early Childhood Education and Care Policy in Finland. Background report prepared for the OECD Thematic Review of Early Childhood Education and Care Policy, May 2000, <http://www.oecd.org/finland/2476019.pdf>.

The Finish National Board of Education, www.oph.fi.

A Good Life in a Sustainable Nordic Region. Nordic Strategy for Sustainable Development, Nordic Council of Ministers 2013.

Jagiello-Rusowski A., *Fiński model kształcenia i oceniania kompetencji społecznych – inspiracje dla polskich interesariuszy szkolnictwa wyższego*, Warszawa 2011.

Kanter R.M., *The Change Masters: innovation for productivity in the American corporation*, New York 1983.

Kanter R.M. *Change Masters: Putting the Theory into Action*, Encyclopedia Britannica Films, 1986. Video.

Kanter R.M. *Managing Change, The Human Dimension*, Goodmeasure Inc., 1984. Video.

Kuźma J., *Nauka o szkole. Studium monograficzne. Zarys koncepcji*, Impuls, wyd. 1, Kraków 2005, wyd. 2 i 3, Kraków 2008, wyd. 4, Kraków 2011.

Kuźma J., *Nauka o szkole. Teorie i wizje przyszłej szkoły*, „Rocznik Pedagogiczny”, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, z. 2.

Lewowicki T., Ogniewjuk W.O., Sysojewa S.O., *Całościowe ujęcia edukacji – ku spotkaniu z oświatologią*, Wyższa Szkoła ZNP, Warszawa 2011.

- Linnakylä P., za: T. Gmerek: *System edukacji w Finlandii*, [w:] *Systemy edukacji w krajach europejskich*, red. E. Potulicka, D. Hildebrandt-Wypych, C. Czech-Włodarczyk, Kraków 2012.
- Paszowska-Rogacz A., Tarkowska M., *Metody pracy z grupą w poradnictwie zawodowym*, Warszawa 2004.
- Palka S., *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*, Gdańsk 2006.
- Pilch T., Bauman T., *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 2001.
- Shalberg P., *Finish Lessons. What can the world can learn from educational change in Finland?*, Teachers College Pr, 2011.
- Simi H., *Szkolnictwo zawodowe w Finlandii – raport*, Federacja Oświatowa Gminregionu Kalajokilaakso (Kalajokilaakson Koulutuskeskustayma).
- Statistics Finland, Education 2010*, www.stat.fi/tii/kou_en.html; <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1998/en19980628.pdf>.
- Systemy edukacji w Europie – stan obecny i planowane reformy*, Eurydice, 2011.
- Vitikka E., Krokfors L., Hurmerint E., *The Finish National Core Curriculum: structure and development*, [w:] *Miracle of education*, pod red. Niemi, Toom i Kallioniemi, Helsinki 2012.
- Zygierewicz A., *Współpraca państw nordyckich*, Kancelaria Sejmu, Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 2005.

Summary

Towards the Finnish education – inspiration for the students of teacher training faculties

Article describes educational system in Finland, which is composed of:

- nine-year basic education (comprehensive school) for the whole age group, preceded by one year of voluntary pre-primary education,
- upper secondary education, comprising general education and vocational education and training (vocational qualifications and further and specialist qualifications),
- higher education, provided by universities and polytechnics - universities of applied sciences.

The education system is flexible and the administration based on the principal of “Centralised steering – local implementation”. Steering is conducted through legislation and norms, core curricula, government planning and information steering. Municipalities are responsible for the provision of education and the implementation. Equality is the

most important word in Finnish education. Education is free of charge for pupils/students (textbooks and other materials, tools, free daily meal in basic education, school health care and other welfare services). Teachers are independent and very prestigious as a profession. They are highly qualified and committed.

The second part of the article describes the inspiration for learning and teaching process for Polish students. The Author concentrated on educating teachers, training programmes, the role of tradition and innovation/modernity, sustainable development, finish passion. The Author thesis is: the knowledge about other countries education systems is important but more important is to prepare own good quality national education system.